

Vereniging voor Natuur
& Vogelbescherming
Noordwijk

foto: René van Rossum

de Strandloper

49e jaargang • nummer 2

juni 2017

Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Bestuur

J. Eisenga (Jaap) voorzitter, Bremkant 46, 2203 NG Noordwijk, 0643490125, voorzitter@strandloper.nl

G.C.H.A. Hageman (George), secretaris, Van Struykstraat 27, 2203HC Noordwijk 071-3617510
secretaris@strandloper.nl

R.F.M. Sluijs (Robert) penningmeester, 0647114354, penningmeester@strandloper.nl

A. Swanen (Anneke), Waterkers 69, 2231 DN Rijnsburg a.swanen@ziggo.nl

S. van der Meij (Sam), Voorhousterweg 75a, 2231 ND Rijnsburg spardrop@gmail.com

A.C. de Willigen-Lindhout (Annet), Albert Plesmanlaan 22, 2171 RE Sassenheim annetdewilligen@live.nl

P. Sonius (Petra) p.sonius@gmail.com

Contributie € 10,- (minimaal) per jaar.

Rekeningnummer: NL39INGB0002573795 t.n.v. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Bij de eerste Strandloper van het nieuwe jaar wordt een acceptgiro meegestuurd.

Ledenadministratie

Adreswijzigingen en aanmelden nieuwe leden: R.F.M. Sluijs, 0647114354, penningmeester@strandloper.nl

De Strandloper

De Strandloper is het kwartaalblad van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Oplage: 650 exemplaren.

De redactie bestaat uit: H. de Bruijn, C. Erkelens, W.J. Kuijper en C.M.J. Verweij.

Inleveren kopij: Stakman Bossestraat 68, 2203 GL Noordwijk

of via E-mail: keeserkelens@hotmail.com of redactie@strandloper.nl

Bezorging: Jan Jacobs, Componistenlaan 31, 2215 SN Voorhout, Telefoon: 0624400707

jan-jacobs@ziggo.nl

Homepage vereniging: <http://www.strandloper.nl>

Het laatstverschenen nummer van de Strandloper en oude nummers zijn ook te downloaden vanaf onze website.

Jan Verwey Natuurcentrum

Het Jan Verwey Natuurcentrum is gevestigd in de bibliotheek van Noordwijk, Zilverschoon 20, 2201 SX Noordwijk. Onze uitgebreide natuurbibliotheek, die regelmatig wordt aangevuld met nieuwe uitgaven, heeft hier ook een plaats gekregen. Informatie over de natuur in en rond Noordwijk wordt gegeven met behulp van informatiepanelen en informatieve stands.

Voor groepsbezoek (schoolklassen en dergelijke) is het centrum het gehele jaar geopend. Contactadres:

janverweycentrum@strandloper.nl

Het Natuurcentrum is verder geopend tijdens de inloopochtenden op iedere eerste zaterdag van de maand tussen 10.00 en 12.00 uur. Zie hiervoor ook de bijgesloten agenda.

De Strandloper wordt gedrukt op FSC® gecertificeerd papier.

Druk: Multicopy, Katwijk

Sluitingsdatum inleveren kopij voor De Strandloper 49e jaargang nummer 3: 13 augustus 2017

Niets uit dit tijdschrift, met uitzondering van korte citaten, mag worden gereproduceerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in welke vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van het bestuur van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Inhoud:

Voorplaat: Nachtegaal, <i>foto René van Rossum</i>	pag. 1
Activiteitenagenda, <i>George Hageman</i>	pag. 4
Bestuursmededelingen, <i>George Hageman, Jaap Eisenga</i>	pag. 6
Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek, <i>Jelle van Dijk</i>	pag. 11
• René W. Chr. Dessing 2016. Haagse en Leidse buitenplaatsen • Kees Heij en Jacques Vos 2016. De huismus	
Kampeerweekend Lauwersmeer 18-20 augustus, <i>Jelle van Dijk</i>	pag. 12
Aankondiging Waddenweekend 2017, <i>Ruurd Eisenga</i>	pag. 13
Crisisnatuur, <i>Hein Verkade</i>	pag. 14
Wat groeide hier volgens de Flora Leidensis? <i>Jelle van Dijk</i>	pag. 16
Waarnemingen januari, februari en maart 2017, <i>Peter Spierenburg</i>	pag. 19
Werkgroepen	pag. 26

Bij de voorplaat

Nachtegaal

Foto: René van Rossum

Nergens in ons land hoor en zie je zoveel Nachtegalen als in de duinstruwelen langs de kust. Voor René van Rossum was het dan ook niet zo moeilijk om in juni 2016 deze Nachtegaal op de Katwijkse Puinhoop te fotograferen. Na aankomst vanaf half april zingen de mannetjes vele uren achtereenvolgend, waarbij ze vaak bovenin de nog kale struiken zitten. Het aardige van Nachtegalen is dat ze ook 's nachts zingen. Dit werd eeuwen geleden al zo gewaardeerd dat Nachtegalen hierdoor toen bescherming genoten.

Rond Noordwijk is de Nachtegaal opvallend talrijk in de dichte duinstruwelen van de Noordduinen en de Coepelduynen. Ook in de AW-duinen is dat op veel plaatsen nog het geval, maar door de vraat van Damherten en de rigoureuze acties tegen Amerikaanse vogelkers, is er veel broedgebied verloren gegaan. Buiten het duingebied is de Nachtegaal hier en daar op Leeuwenhorst te horen.

Met uitzondering van de duinstrook loopt het aantal broedende Nachtegalen vrijwel overal in Nederland duidelijk terug. Van een gesloten verspreiding in de oostelijke en zuidelijke provincies is al lang geen sprake meer. Kerngebieden buiten de kuststrook zijn nog wel: Flevoland, Biesbosch, Lauwersmeer en de moerassen van de Wieden en de Weerribben in Overijssel.

Jelle van Dijk

Activiteitenagenda

Inloopochtenden

Zaterdag 3 juni	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 1 juli	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 5 augustus	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 2 september	10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 7 oktober	10.00 – 12.00 uur

Jeugdactiviteiten

De jeugdactiviteiten zijn bestemd voor de jeugd van 6-12 jaar, tenzij anders vermeld. De kosten bedragen € 1 per kind. Deelnemen is alleen mogelijk na aanmelden via het e-mail adres: jeugdnatuurclub@strandloper.nl. Je krijgt een e-mail ter bevestiging. In verband met de maximale groepsgrootte is het helaas niet mogelijk deel te nemen zonder aanmelding vooraf!

De meeste binnenactiviteiten van de jeugdclub vinden plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20 in Noordwijk.

Met de jeugdnatuurclub op het strand foto: Annet de Willigen

Op zoek naar zeediertjes (jeugdactiviteit)

Zaterdag 2 september 2017 Tijd: 9.30 – 11.00 uur
Verzamelpaats: Kon. Astridboulevard – strandafrit 5
Ga mee op zoek naar zeediertjes: garnalen, visjes, heremietkreeftjes enz. De bedoeling is dat jullie een garnalennetje meenemen en zelf gaan vissen. We gaan ook gezamenlijk aan de slag met een kornet/sleepnet. Voor emmers en reservenetjes wordt gezorgd.

Excursies

Het algemene e-mail adres voor informatie over of aanmelden voor de excursies is:

excursies@strandloper.nl

Planten op het Kennemerstrand

Zaterdag 10 juni 2017
Tijd: 8.00-12.30 uur
Plaats: vertrek vanaf sportpark Duinwetering
Ten zuiden van IJmuiden ligt het Kennemermeer. Langs de oost- en zuidrand heeft zich een bijzonder rijk plantengebied ontwikkeld. De plantenlijst is lang en telt veel

Moeraskartelblad
foto: GH

bijzondere soorten, zoals Groenknolorchis, Teer guichelheil, Moeraskartelblad en Dwergbloem. Ook gaan we bij de jachthaven kijken waar we Zeekool en Zeevenkel zullen zien. Na veel regen zijn bergschoenen of laarzen aan te bevelen! Aanmelden bij Jelle van Dijk (071-3610833) of via excursies@strandloper.nl

De Noordwijkse Golfclub foto: www.noordwijksegolfclub.nl

Wandeling op de Noordwijkse Golfclub

Woensdag 5 juli 2017

Tijd: 19.00-21.00 uur

Plaats: ingang bij de slagboom (lopend vanaf parkeerplaats Randweg of per fiets te bereiken)

Tussen de holes liggen duinstroken met een rijke flora. Rond de vroegere duinakkertjes is een typische zeedorpenflora ontstaan met soorten als Nachtsilene, Grote tijm, Walstrobremraap en Aardaker. Aanmelden bij Rien Sluijs (071-3610945 of 06-52685937). Maximaal 20 deelnemers; tijdstip van aanmelding is bepalend bij meer dan 20 liefhebbers.

Lauwersmeer foto: Kees Boele

Kampeerweekend Lauwersmeer

18, 19 en 20 augustus 2017

Plaats: camping Lauwerszee in Vierhuizen

In augustus behoort het Lauwersmeer tot de vogelrijkste gebieden van ons land. Veel vogels uit Scandinavië komen hier om te ruïen, terwijl veel broedvogels nog aanwezig

zijn. Ook aan de flora is dan nog veel te beleven. Bij goed weer is een fietstocht rond het meer mogelijk, waarbij alle vogelgebieden worden bezocht. Fietsverhuur in het nabijgelegen Ulrum en Zoutkamp. In het kleine campingrestaurant kan lekker gegeten worden. In verband met het reserveren van een aantal standplaatsen graag aanmelden voor 1 juli bij Jelle van Dijk (071-3610833 of jelle.vandijk.noordwijk@gmail.com).

Waddenweekend Schiermonnikoog (excursie)

8, 9 en 10 september 2017

Plaats: groepsverblijf De Kooiplaats

De jaarlijkse waddenexcursie gaat dit jaar naar het prachtige Schiermonnikoog. Te voet en per fiets wordt het eiland verkend. Er is speciale aandacht voor vogels, maar ook voor planten, vlinders en libellen.

Voor deelname: zie elders in deze Strandloper.

Foto: George Hageman

Foto: www.tullenwaal.nl

Uiterwaarden Tull en 't Waal

Zaterdag 23 september 2017 Tijd: 8.00-14.00 uur

Plaats: vertrek vanaf sportpark Duinwetering

In het kader van het project "Ruimte voor de rivier" zijn op veel plaatsen de uiterwaarden op de schop gegaan voor de aanleg van nevengeulen. Hiermee zal de afvoer bij hoge waterstanden sterk verbeteren. In de buurt van Nieuwegein is twee jaar geleden ook zo'n project uitgevoerd. Hier is een bijzonder plantengebied ontstaan met soorten die we in onze regio niet kennen. Aanmelden bij Jelle van Dijk (071-3610833) of via excursies@strandloper.nl

Visarend – foto: Stem van Dordt - lezing Biesbosch

Eurobirdwatch 2016 foto: George Hageman

Eurobirdwatch

Zaterdag 30 september 2017

Tijd: 8.00-11.00 uur Plaats: einde Koningin

Astridboulevard

Voor de traditionele Eurobirdwatch posteren wij ons deze keer niet bij de keerlus aan het einde van de boulevard, maar 150 meter zuidelijker, op het wandelpad naast het fietspad naar Katwijk. Hier hebben we vrij uitzicht over zee, de zeeduinen en het achterland. Vogels, die we bij Helmhorst missen vanwege de bebouwing, kunnen we daar ongehinderd waarnemen.

Lezingen

Elke laatste vrijdag van de maand in voor- en najaar vindt een lezing plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum, adres: Zilverschoon 20. Voor de vaste vrijdagavondlezingen geldt:

- De toegang voor leden is gratis. De zaal gaat open om 19.30 uur. Vol = vol.
- Niet-leden betalen € 5,- entree. Graag gepast betalen aan de deur.
- Reserveren is niet mogelijk.

Het succes van de "Nieuwe Biesbosch"

Vrijdag 29 september 2017

Aanvang: 20.00 uur Plaats: Jan Verwey

Natuurcentrum, Zilverschoon 20, Noordwijk
Naar aanleiding van hoge waterstanden in het Nederlandse riviereengebied in 1993 en 1995 is er een grote serie natuur- en veiligheidsprojecten uitgevoerd. Landbouwgebied maakte plaats voor meanderende geulen en de delta kreeg weer meer dynamiek. Met name in de Biesbosch-regio zijn grote stukken polderland heringericht. In 2012 resulteerde dat in het eerste broedgeval van de Zeearend en in 2016 kwam zelfs de Visarend succesvol tot broeden. Dat laatste was een primeur voor de Nederlandse natuur. Boswachter **Thomas van der Es** volgde de boeiende ontwikkelingen van Biesbosch-landschap en zijn veranderende (avi)-fauna. Tijdens een beeldpresentatie blikt hij terug op de afgelopen twee decennia die voor de Nederlandse deltanatuur uiterst interessant waren.

Bestuursmededelingen juni 2017

Een nieuwe lente, een nieuwe penningmeester! Tijdens de algemene ledenvergadering op 31 maart nam Koene Vegter na 15 jaar afscheid als penningmeester van onze vereniging. Voorzitter Jaap Eisenga sprak hem toe en bedankte hem voor 15 jaar vakmanschap. Koene Vegter zorgde voor een goede relatie met de subsidiegevers en laat een financieel gezonde vereniging achter. Als nieuwe penningmeester werd benoemd Robert Sluijs, zoon van Rien Sluijs, en al sinds zijn kinderjaren lid van de vereniging. Naast zijn financieel-juridische achtergrond beschikt hij ook over ecologische kennis. Sam van der Meij en George Hageman stelden zich weer voor een termijn van drie jaar beschikbaar.

Afscheid Koene Vegter als penningmeester foto: GH

Het voorjaar is in volle gang. Wel bleef het lang te koud en menige teller moest de eerste uren van de dag de handschoenen steeds aan en uit doen om in te voeren. Het voordeel van een koude ochtend is wel dat vogels langer doorzingen. De Gierzwaluwen houden zich nog aan de traditionele datum van Koninginnedag. Op 30 april werden ze weer boven Noordwijk signaleerd.

Op Bevrijdingsdag was de eerste vogel van Hein Verkade weer terug in het vertrouwde kastje (CH04) met de camera. Altijd spannend of ze weer terugkomen, zeker als ze zijn uitgerust met een chip die de trekgegevens vastlegt.

Camerabeelden van de 4 Gierzwaluwkasten Foto: Hein Verkade

Jelle van Dijk heeft het bestuur gevraagd mee te denken over de uitgave van een nieuwe Flora van de Duin- en Bollenstreek. In 1994 heeft onze vereniging in eigen beheer een boek uitgegeven over de flora van de Duin- en Bollenstreek. Dat boek is al jaren niet meer verkrijgbaar. Alleen bij Moby Dick is nog weleens een exemplaar te vinden. In het nieuwe boek zal uitgebreid worden ingegaan op de rijke flora van de duinen en de landgoederen in onze regio. Daarnaast krijgt het gevarieerde 'onkruid' op en langs de bollenvelden en de bermen van de oude duinwegen, zoals de Bronsgeesterweg, veel aandacht. Momenteel worden verkennende gesprekken gevoerd over de inhoud, de technische uitvoering, de oplage en de financiering.

De flora uit 1994

Interview met Jaap Eisenga voor de promotiefilm van het Eneco-Luchterduinenfonds foto: Leo Schaap

In april zijn filmopnamen gemaakt voor de promotiefilm van het Eneco Luchterduinenfonds waarvan onze vereniging twee jaar geleden subsidie ontving. Dankzij deze subsidie konden we een plan en een begroting maken voor het strandreservaat Noordvoort.

Het plan kon daarmee van de grond worden getrokken. De film ging 10 mei in première tijdens de tweede uitreiking van het fonds. Ons project is daarvan een onderdeel. Hoewel alle betrokken partijen het eens zijn over de uitvoering van het plan, bevindt het project zich nu in een taaie fase.

De natuurtoets bleek veel complexer te zijn dan gedacht en inmiddels wordt aan de 3e versie gewerkt. Ook vonden gemeenten het nodig om de welstandscommissie naar het plan te laten kijken. Het aanvankelijke optimisme om vroeg dit jaar het reservaat te openen, zal niet lukken.

We mikken nu op het eind van het jaar of begin volgend jaar.

Dat onze vereniging zich beijvert voor dorpsvogels zoals de Huismus en de Gierzwaluw is bekend. Daarom is het verheugend om te lezen dat in de nieuwsbrief van de gemeente Noordwijk over de nieuwe wijk Offem-Zuid geschreven staat:

“Door meer isolatie van woningen en veranderde bouwmethoden zijn geschikte verblijfplaatsen voor de

Gierzwaluw in de afgelopen jaren verdwenen. Er zijn alternatieve nesten nodig om deze vogels te helpen. Bij nieuwbouw is het gemakkelijk om rekening te houden met de Gierzwaluw.

Daarom brengen we kunstmatig nestgelegenheid aan. In Offem-Zuid brengt de ontwikkelaar in samenwerking met de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk nesten aan.”

Hein Verkade en Jaap Eisenga zijn onze contactpersonen naar Gemeente, projectontwikkelaars en bouwbedrijven.

De Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) gaat samen met een aantal natuurorganisaties, waaronder onze vereniging, in hoger beroep tegen de uitspraak van de rechtbank in de procedure tegen de ontheffing voor het afschot van winterganzen (Kolganzen en Grauwe ganzen). Deze zaak wordt nu voorgelegd aan de Raad van State. Het gaat hierbij vooral om het afschieten van overwinterende ganzen, die in het voorjaar naar de broedgebieden trekken.

Tijdens de viering van het 50-jarig jubileum, vorig jaar april, ontving onze vereniging uit handen van Burgemeester Rijpstra het antiekboek “Nederlandsche vogelen 1770-1829”. Dit boek weegt 12½ kg en heeft een afmeting van 66 x 48 cm. Kortom, een boek dat bijna niet te hanteren is. Om het boek toch voor iedereen open te stellen, heeft het een bijzondere plaats gekregen in onze eigen zaal. Ons lid Floor van Tilburg heeft een zeer stevige lessenaar gemaakt waarop het boek goed tot zijn recht komt. Bert Plug heeft hem in de lak gezet. Beiden veel dank!

Lessenaar voor het antiekboek
foto: George Hageman

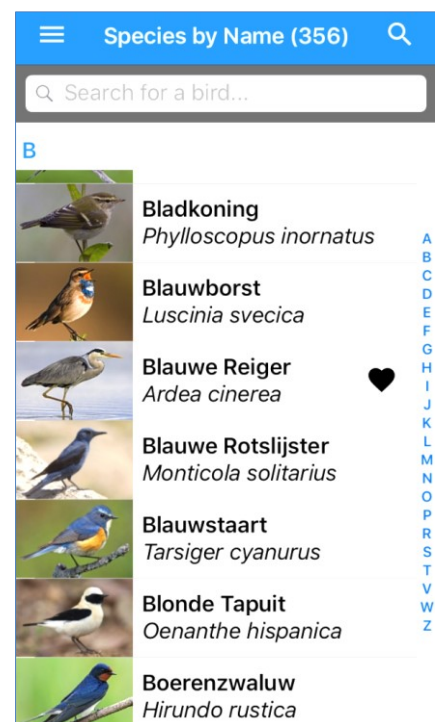
Op 15 april was er tijdens de jaarlijkse Boerenmarkt bij Veldzicht weer veel belangstelling van het publiek. Ook voor de kraam waar Wil Heemskerk stond met zijn Cd's “Luisteren in het Duin” en met het vogelboek van onze vereniging “Tussen Tulpen en de Zee”. Wil Heemskerk heeft ook meegewerkt aan de nieuwe vogelgeluiden-app “Birdsounds Europe”.

De Boerenmarkt bij Veldzicht foto: George Hageman

Deze app is een uniek verzamelwerk met 1314 geluidsfragmenten van in totaal 356 Europese vogelsoorten. Die zijn niet alleen zingend te horen, maar vaak ook alarmerend, of op allerlei manieren roepend om contact, aandacht, seks of voer.

Daarmee is de app een ideaal hulpmiddel voor iedereen die zich weleens afvraagt welke vogel hij hoort en wat de boodschap is.

Startpagina van de vogelgeluiden-app

Uilenballen uitpluizen foto: Piet Broekhof

Voor de jeugd waren er weer twee leuke activiteiten. Op 18 februari waren 18 enthousiaste en geïnteresseerde kinderen naar het natuurcentrum gekomen om uilenballen uit te pluizen. Na het vertellen van een heleboel weetjes over uilen en een film, kon het uitpluizen beginnen. Er werd gepeuterd en gepoetst, bekeken onder de loep en de binoculair. “Jeeh, wat zijn die kiezen daar griezelig groot!”

Oh ja, de rood gerande kiezen zijn van de spitsmuis. Hé, dit lijkt wel een vogelkopje ... oh nee ... toch niet, er zitten tanden in”. Aan het einde werden alle botjes opgeplakt op een “mijn uilenbal-kaart” om trots aan hun ouders te laten zien. Een heel geslaagde ochtend!

Het verenpracticum foto: Annet de Willigen

Het verenpracticum van Henk van Haastregt trok ook veel belangstellenden. Van de Jeugdnatuurclub waren er 9 kinderen en ook de Educatieve Werkgroep was goed vertegenwoordigd. Voor allen was het een leerzame ochtend over alles wat met veren en vliegen te maken heeft.

Henk had prachtige veren, maar ook vele geprepareerde vleugels meegenomen. Het werd compleet gemaakt met een goede PowerPointpresentatie (met dank aan Petra Sonius) met mooie foto's en filmpjes.

Basisschool Hoffenne in Noordwijk wil de leerlingen meer 'outdoorlessen' aanbieden. De leerkrachten wilden graag ideeën opdoen via onze vereniging. Tijdens een studiedag op 13 april werden 13 leerkrachten aan het “werk” gezet door de educatieve werkgroep. Het landschapsspel werd gespeeld en men deed inspiratie op voor toekomstige

educatieve natuuractiviteiten. Misschien iets om jaarlijks te organiseren.

De nieuwe educatieve folder voor basisscholen en leerkrachten heeft zijn eerste vruchten afgeworpen.

De nieuwe educatieve folder

Op 19 februari, onder een loodgrijze hemel met af en toe wat spetters, vertrokken 14 liefhebbers voor de excursie naar Noord-Holland. Aangekomen bij De Putten aan de landzijde van de Hondsbossche Zeewering, was het inmiddels droog geworden. In de plassen ontdekte men Zwarte Ruiters, Tureluurs, Steenlopers, een Roodhalsfuut, Smienten, Wintertalingen, Slobeenden en een Nonnetje. Het kronkelweggetje door de Pettemer Polder bracht flinke groepen Grauwe Ganzen en Kolganzen met daarbij kleine groepjes Brandganzen.

Excursie Noord Holland foto: George Hageman

De tocht voerde verder naar Callantsoog (Grote Zilverreiger, Bergeend, Smient en Wintertaling) en Julianadorp. Helaas waren de Pestvogels hier vertrokken. De vrijwel volledig kaal gevretene struiken van de Gelderse roos maakten duidelijk dat hier niets meer te eten was. Beter lukte het in het Balgzandpolder (80 Grutto's, Tureluurs, Kieviten, Goudplevieren, Scholeksters, Slobeenden, Wintertalingen en Smienten). Bij Wieringen en het Normerven veel Wulpen, Rotganzen, Scholeksters en honderden Pijlstaarten.

Na een bezoek aan de bruine kroeg reed men naar de Zuiderhaven (groep van negen fraaie Nonnetjes) en verder naar het Dijkgat (Middelste en Grote Zaagbekken, Brilduikers, Nonnetjes en Toppers).

Onderweg naar de haven van de Oude Zeug zag men een groep van ruim duizend Toendrarietganzen van dichtbij. Daarna huiswaarts. Een mooie vogeldag die somber begon, maar met stralend weer eindigde.

Onder ideale weersomstandigheden vertrokken 25 deelnemers op 25 maart voor de excursie naar de Rietputten in Vlaarding. Het gebied staat bekend om een grote populatie Baardmannetjes, maar dreigt te verdwijnen door de aanleg van een nieuwe tunnel.

De Blauwborst liet zich prachtig zien, evenals Rietgors, Winterkoning, Tjiftjaf en Wintertalingen. De zang van de Cetti's Zanger was voor velen nieuw. In de lucht vlogen Lepelaar, Buizerd en Torenvalk. Door enkelen werd een glimp van een vliegend Baardmannetje opgevangen, helaas niet goed in de kijker. Ondanks dat was het toch een zeer geslaagde ochtend. Voor sommigen een reden om nog eens terug te gaan voor een herkansing voor het Baardmannetje.

Excursie naar de Rietputten in Vlaardingen foto: Wil Heemskerk

Voor de altijd geliefde wandeling over het landgoed Offem was op 21 april ook weer veel animo. Ruim 50 belangstellenden hadden zich verzameld voor het hek aan de Nieuwe Offemweg. In twee groepen werden de mensen rondgeleid door Kees Verwey en Hein Verkade. Dat dit landgoed de voorloper van de huidige Keukenhof was, onder de naam Florapark Noordwijk, was bij de meesten niet bekend. Overblijfselen van dit park waren zichtbaar, o.a. in de vorm van oude rassen Narcissen, die al ruim 80 jaar elk voorjaar weer bloeien. Naast het gevarieerde bomenbestand viel vooral de flora op, in de vorm van Wilde hyacinten, Daslook en Bosanemoon. Vogels werden meer gehoord dan gezien, waarbij Roodborst en Zwartkop de boventoon voerden. Hoog in de bomen zag men het nest van een Havik en die van een Blauwe Reigerkolonie. Een muur met kogelgaten herinnerde aan een fusillering in de Tweede Wereldoorlog. Tegen de schemering waren beide groepen een schat aan kennis rijker over dit voor het publiek verder niet toegankelijke landgoed. Het is een mooie traditie geworden dat de leden van onze vereniging eenmaal per jaar toestemming krijgen voor een begeleide wandeling over dit mooie landgoed.

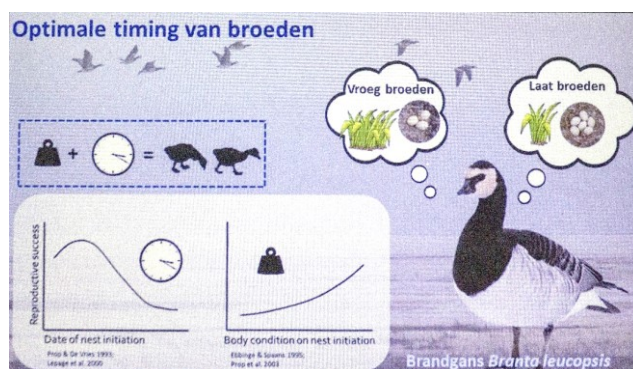
Wandeling over het landgoed Offem foto: Gijs van der Bent

Vogelzangcursus van Dineke Kistemaker foto: Wil Heemskerk

De vogelzangcursus onder leiding van Dineke Kistemaker, was weer een succes. Een dertigtal beginnende of iets gevorderde vogelaars kregen op drie avonden een presentatie over het herkennen van vogels, over waarom ze zingen en waar ze leven en broeden. Daarnaast waren er practica o.a. om de verschillende vogelgeluiden uit elkaar te houden.

Om het geleerde in praktijk te brengen zijn er daarna drie excursies geweest, begeleid door ervaren gidsen. Deze vroege ochtendexcursies gingen naar het Leeuwenhorstbos en de Amsterdamse Waterleidingduinen. In voor- en najaar zijn er steeds nieuwe cursussen. Omdat de animo groot is, houd de aankondigingen in de gaten!

Brandganzenlezing van Stefan Sand foto: George Hageman

Voor ca. 50 mensen hield filmmaker en ecooloog **Stefan Sand** op 24 februari een lezing over de spectaculaire reis van de Brandgans. Zijn compagnon, onderzoeker Thomas Lameris, moest helaas verstek laten gaan vanwege een (onderzoeks)reis naar Oman. Stefan Sand vertoonde zijn gefilmde verslag van hun drie maanden verblijf in arctisch Rusland en vertelde daar kleurrijk over, compleet met alle tegenslagen onderweg en tijdens het verblijf. Zo moesten ze tijdens hun onderzoek toezien dat een groep jagers bezig was om hun studieobject uit de lucht te schieten. Een van de geschoten Brandgans was uitgerust met een geolocator, die ze uiteindelijk na het plukken terugkregen van de jagers. Ook gebeurde het dat de broedkolonie door een storm werd overvallen, waardoor veel nesten wegspoelden. Doel van het onderzoek was om het effect te bestuderen van de klimaatverandering op het broedgedrag van de Brandgans. Het lijkt erop dat de Brandgans langer in Nederland blijven om op te vetten, voordat ze beginnen aan de 3000km lange tocht naar het broedgebied. Goed opgevette gans vliegen in één ruk door naar het broedgebied. Gans in een mindere

conditie hebben tussenstops in de Baltische Staten of Zweden (Gotland) en komen later aan. Het broedsucces van vroeg aankomende Brandganzen lijkt beter dan dat van de laatkomers. Om dat meerjarig te kunnen volgen worden Brandganzen voorzien van geologgers en kleurringen. Een boeiend verhaal dat zeker in de toekomst een vervolg krijgt.

Albert Beintema signeert zijn boek "De Grutto" foto: G.H.

Bioloog, Gruttokenner, auteur en verhalenverteller **Albert Beintema** was 28 april te gast in het Jan Verwey Natuurcentrum. De auteur van het boek "de Grutto", bekroond met de Jan Wolkersprijs 2016, hield een lezing op uitnodiging van Boekhandel Van der Meer, de Bibliotheek Bollenstreek en onze vereniging. Een goed gevulde zaal luisterde geboeid naar de geschiedenis van de teloorgang van onze nationale vogel. Het aantal Grutto's daalde sinds de jaren zeventig van 120.000 broedparen naar ca. 35.000. Het broedsucces liep terug van 60% naar 5-10%. De toekomst van de Grutto hangt vooral af van de manier waarop wij in Nederland omgaan met het broedgebied van de "Kening fan d'Greide". De onderzoeksgroep van Prof. Theunis Piersma houdt zich daar intensief mee bezig. Op levendige wijze vertelde Beintema over zijn ervaringen. In de pauze kon men het boek kopen en laten signeren. Na afloop waren er worden van dank van voorzitter Jaap Eisenga, vergezeld door een boeket en ons eigen vogelboek "Tussen Tulpen en de Zee".

Siberische Taling in de Hogewegpolder foto: Mariska de Graaff

De twee Dwerggorzen die hier de hele winter zijn waargenomen op het oude volkstuintjescomplex bij de nieuw te bouwen wijk Offem-Zuid, zijn hier nog tot in april gesignaleerd. Vanaf begin februari had Noordwijk weer een nieuwe vogelaarstrekpleister: een Siberische Taling in de Hogewegpolder en een Iberische Tjiftjaf op de Prins Hendrikweg. Globalisering is in de vogelwereld van alle tijden.

Namens het bestuur,
George Hageman, secretaris

Iberische Tjiftjaf aan de Prins Hendrikweg foto: René van Rossum

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

René W. Chr. Dessing 2016. **Haagse en Leidse buitenplaatsen**. Uitgeverij Kantoor Verschoor boekmakers, Heemstede. 232 pagina's Prijs € 19,95.

Voor al in het voorjaar vormen landgoederen voor natuurliefhebbers een aantrekkelijk wandelgebied. Als de duinen in maart en april nog kaal zijn, is er al volop leven in de bossen van de landgoederen. Dat komt vooral door de bloei van bijzondere bolgewassen die dikwijls met de naam stinzenplanten worden aangeduid. Met een stins wordt een versterkt huis in

Friesland bedoeld. Om in het vroege voorjaar wat kleur in de nog kale tuinen te krijgen, werden allerlei bolgewassen aangeplant. Dit gebruik vond ook toepassing op de vele buitenplaatsen die in het westen van Nederland in de zeventiende en achttiende eeuw werden aangelegd. Het prachtige boek van René Dessing behandelt alle landgoederen in de Bollenstreek waar nog een historisch woonhuis bewaard is gebleven. Om die reden valt landgoed Offem helaas af en wordt Calorama wel besproken. Verder komen de buitenplaatsen bij Leiden, Voorschoten, Wassenaar, Den Haag en Rijswijk aan bod. In het boek wordt slechts hier en daar nader ingegaan op de aanwezige stinzenplanten. Het gaat de schrijver vooral om de geschiedenis van het landhuis en zijn bewoners en de aanleg van het park. Dat alles wordt gepresenteerd met goede foto's en een zeer geslaagde lay-out. De bespreking van elk landgoed besluit met de rubriek "Zien en doen". Daarin wordt ingegaan op zaken als: toegangsbepalingen, horeca, leuk in de buurt en nabijgelegen buitenplaatsen. Wat de toegang betreft is een goed overzicht opgenomen op pagina 8. Hier is op een kaart met kleurtjes aangegeven welke parken en welke landhuizen te bezoeken zijn. In 2015 produceerde dezelfde schrijver een prachtig boek in dezelfde uitvoering over de Amsterdamse buitenplaatsen. Daarin ligt de nadruk op de Vechtstreek en de binnenduinstrand bij Haarlem. Voor bezoekers van bekende landgoederen als Leyduin, Elswout en Koningshof biedt ook dit boek interessante informatie. Ook al zijn beide boeken geen echte natuurboeken, ze voegen wel heel wat toe wat historie en achtergronden betreft.

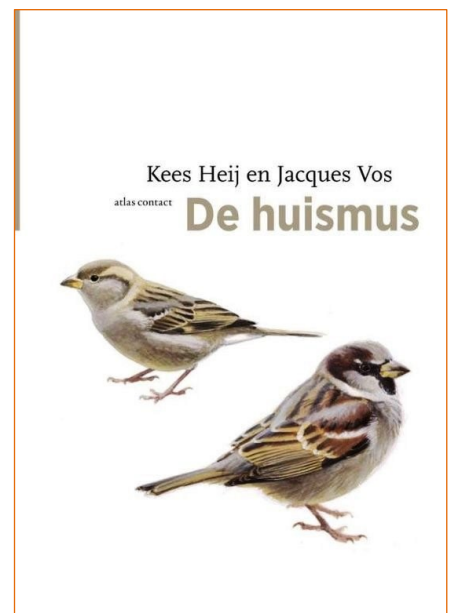
Kees Heij en Jacques Vos 2016. **De huismus**. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam. 159 pagina's. Prijs € 20.

In de serie vogelmonografieën van Atlas Contact is vorig jaar ook een boek over de Huismus verschenen. Het is een vlot geschreven boek geworden zoals we dat van Kees Heij mogen verwachten. Trouwe bezoekers van de lezingen in het Jan Verwey Natuurcentrum kennen hem als een enthousiaste spreker. En in dit geval is de vlotte spreker ook een vlotte schrijver.

Lang voordat vogeltellers rond de eeuwwisseling aan de bel trokken vanwege de achteruitgang van de Huismus in de binnensteden, was Kees Heij al jaren deze soort aan het bestuderen. Hij schreef er zelfs een proefschrift over waarop hij in 1985 promoveerde. Dat proefschrift kreeg 20 jaar later opnieuw veel aandacht vanwege de dramatische terugloop in de aantallen. Het verdwijnen van de Huismus op veel plaatsen leidde zelfs tot plaatsing op de Rode Lijst. De mogelijke oorzaken van de achteruitgang worden door Heij en Vos uitvoerig en helder beschreven. Daarbij komen zaken aan de orde als verstening van stadscentra en dorpskernen, de aanwezigheid van katten, het toegenomen verkeer en de moderne huizenbouw waar geen ruimte meer te vinden is voor nestelende Huismussen. Ook de afname van insecten, belangrijk voor het grootbrengen van de jongen, wordt als een mogelijke oorzaak genoemd. Terecht merken de schrijvers op dat er nog veel en vooral langlopend onderzoek nodig is om alle vragen te beantwoorden. Een van die vragen kan dan zijn: waarom gaat het met de Huismus in Noordwijk sinds enige tijd weer veel

beter? In het voorjaar van 2010 telde ik de sjilpende mannetjes in Noordwijk aan Zee. In grote delen van het zeedorp en ook in De Zuid was toen geen mus te horen. Dat is nu volstrekt anders! In vrijwel alle woonwijken en ook langs de Astridboulevard zijn op allerlei plaatsen

Huismussen te vinden. Op de website van Sovon wordt vermeld dat de stand "hier en daar stabiliseert". De nieuwe landelijke broedvogelatlas die volgend jaar verschijnt, laat hopelijk zien dat de Huismus veel verloren terrein heeft teruggewonnen.

Kampeerweekend Lauwersmeer 18-20 augustus

Jelle van Dijk

Het Lauwersmeer behoort in de nazomer tot de vogelrijkste gebieden van ons land. Vandaar dat onze vereniging daar in 2007 en ook in 2011 een kampeerweekend organiseerde. In de komende augustusmaand willen we dat voor de derde maal doen en wel van vrijdagmiddag 18 augustus tot zondagmiddag 20 augustus.

Op de camping Lauwerszee in het Groningse Vierhuizen is een aantal plaatsen bij elkaar gereserveerd. Van de deelnemers wordt verwacht dat zij zelf voor vervoer, foerage en onderdak (tent, caravan of camper) zorgen. Op de camping kan een warme maaltijd gebruikt worden (bij aanmelding in de morgen).

Bij goede weersomstandigheden gaan we een fietstocht rondom het meer maken, waarbij bekende vogelgebieden als Jaap Deensgat en Ezumakeeg bezocht zullen worden. Natuurlijk komen we daarbij ook langs de haven van Lauwersoog en het recreatieproject Esonstad. Fietsen zijn eventueel te huur in Zoutkamp of Ulrum.

Naast allerlei eenden-, ganzen- en steltlopersoorten zijn ook bijzondere soorten te verwachten zoals Slechtvalk, Zeearend, Grauwe Kiekendief en Reuzenstern. Ook de flora heeft in augustus nog veel te bieden met soorten als Parnassia en Moeraswespenorchis.

Met de campingbaas is afgesproken dat op 1 juli zal worden meegedeeld hoeveel plaatsen bezet zullen worden.

Heb je belangstelling, geef je dan in ieder geval vóór 1 juli bij mij op e-mail:

jelle.vandijk.noordwijk@gmail.com of tel: 071-3610833.

Moeraswespenorchis foto: Jelle van Dijk

Waddenweekend 2017

Het jaarlijkse waddenweekend gaat dit jaar naar het prachtige eiland Schiermonnikoog.

We verblijven van vrijdag 8 tot zondag 10 september in De Kooiplaats. We vertrekken vrijdag aan het begin van de middag en hopen zondagavond weer thuis te zijn. Voor zaterdag en zondag worden fietsen gehuurd.

De prachtige vernieuwde accommodatie ligt dichtbij wad, duin en polder. (Meer informatie op: www.kooiplaats.nl, gebouw Le Tréport)

Tijdens het traditionele waddenweekend heeft u gelegenheid om nader kennis te maken met andere leden. Daarnaast wordt er uiteraard veel tijd besteed aan excursies op het eiland waarbij vogelwaarnemingen centraal staan. Er is echter ook aandacht voor planten en insecten, waaronder vlinders en libellen.

Door de grootte is Schiermonnikoog in een weekend fietsend en te voet helemaal te verkennen. Er is goed zicht op het wad met de vele duizenden zich daar verzamelende trekvogels. Het achterland biedt wat zoetwater en op beperkte schaal polders, die als hoogwaterrustplaats gebruikt worden. In de bossen en het dorp kunnen we diverse doortrekkende zangvogels vinden, waarbij we soms op verrassende zeldzaamheden stuiten! Het waddenweekend is voor iedereen geschikt, van beginnend vogelaar tot expert dus meldt u gerust aan!

U begrijpt dat het een unieke kans is het eiland Schiermonnikoog te verkennen, met al het moois wat er groeit en bloeit! Een kans die u niet voorbij kunt laten gaan!

Meldt u daarom snel aan, bij voorkeur voor eind juli, door overmaking van een bedrag van

€ 110,- op rekeningnummer NL39INGB0002573795 ten name van Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk onder vermelding van Waddenexcursie 2017 en uw naam.

Uw aanmelding is pas definitief na overmaking van het betreffende bedrag. Er is veel plek, maar om zeker te zijn van een plek, wacht dan niet te lang met aanmelden. Aanmeldingen worden op volgorde van aanmelddatum behandeld.

Om de organisatie goed te laten verlopen wil ik u vragen zich ook per **e-mail** aan te melden.

Daarbij ontvang ik graag de volgende gegevens:

- Naam, adres en telefoonnummer (bij voorkeur ook mobiel)
- Wilt u chauffeur zijn (vergoeding benzine/parkeerkosten)
- Vertrekt u op eigen gelegenheid naar de boot (beperkte vergoeding vervoerskosten)

Ps. In de maand juli tot half augustus ben ik met vakantie, reacties op uw aanmelding in deze periode zullen waarschijnlijk wat later zijn.

Ruurd Eisenga
Julianastraat 3, 2202 KA
Noordwijk
excursies@strandloper.nl

Waddenweekend 2013
Schiermonnikoog
Foto's: George Hageman

Crisisnatuur

Hein Verkade

Een Grote Gele Kwikstaart wipt op de rand, Rietgorzen op de uitkijk in een Esdoorn, drie Reeën kraken uit de braamstruiken. Zij springen elegant door een gat in de afrastering. De rust keer weer, of toch niet? Nu klinkt er geknor uit de weelderige begroeiing. Het is vlakbij maar ik zie niets.

Voorzichtig schuif ik de doortakken opzij en sta oog in oog met een Houtsnip. Hij zit te goed verstopt en kan niet meer wegkomen. Ik pak hem op, tsjonge die is moddervet..... en dan de lucht in, richting zee.

Voorzichtig verder door de dichte laag Klimop. Voor je het weet blijf je haken achter de lange lianen.

Heggenmussen, Winterkoningen en Merels bereiken hier onwerkelijke dichtheden. Voor Grote Bonte

Spechten is het een walhalla. Overal dikke bomen, sommige dood, andere half hangend op de volgende. De Klimop lijkt ze bij elkaar te houden. Je moet oppassen voor overgroeide slootjes, je zakt zomaar een halve meter weg. Een Buizerd protesteert luid miauwend boven de boomtoppen. Geen wonder, hij bouwt zijn nest recht boven mijn hoofd. Even verder hoog en halfomgevalen gras. Er vliegen Watersnippen uit op. Een Holenduif roept vanuit de bosrand. Het is een hele toer om hem in de kijker te krijgen. Het blijken er vier te zijn. Zij slaan twee aan twee met de vleugels tegen elkaar. Vast twee paartjes die hun oog op dezelfde broedholte hebben laten vallen. Een Wulp vliegt klagend richting noord. De laatste sneeuwresten smelten onder mijn voeten. De winter loopt ten einde.

Ja we hebben nog natuur in Noordwijk. Maar waar zit ik nou eigenlijk? Nergens een bordje van Staatsbosbeheer, het Zuid-Hollands Landschap of het gebruikelijke 'verboden toegang'. Geen onderhoud, geen paden en je komt er nooit iemand tegen.....of toch wel, heel stiekem. Midden in het 'oerwoud' zijn de toppen van de rijke esdoornopslag bij elkaar gebonden. Weggewaaid plastic houdt de regen buiten. Het blijkt een hut te zijn. Je komt ze tegenwoordig nog maar zelden tegen. Binnen ligt een zakmes en nog wat spullen om het 'huis' te onderhouden. Een plekje waar je helemaal vrij bent. Dat hebben we gemeen, maar we kennen elkaar niet. Inmiddels nieuwgierig naar dit prachtige stukje natuur? Nou, gewoon een stukje niemandsland midden in het dorp. Velen van U kennen het vast wel, genoten er uit de wind van de zon of namen een frisse duik om af te koelen. Anderen kweekten er hun verse groente, het schone duinwater relt vanzelf naar ze toe. Een officiële naam heeft het niet, maar het staat bekend als het Bollenbad of het Middengebied.

Ruim tien jaar geleden waren er grootse plannen. Het Middengebied moest openblijven, maar dan wel eerst volbouwen met een nieuw zwembad, veel dure woningen

De natuur neemt bezit van het terrein

en hoogbouwappartementen. De bewoners van de Prins Hendrikweg protesteerden; zij zagen hun uitzicht verdwijnen.

Maar toen kwam de crisis. De enorme bouwbubble spatte uiteen, bedrijven kwamen in de problemen en het Middengebied verstilde. Niemand bekommerde zich meer om het gebied. De buitenbaden van het Bollenbad waren inmiddels gesloten en de volkstuinters vertrokken. Het is verrassend en hoopgevend hoe snel de natuur zo'n terrein weer inneemt. Snelle groeiers als Braam, Klimop en Esdoorn vulden het gebied. Maar niet overal. De grasvelden groeiden hoog op en vielen deels plat tot een ondoordringbaar hoogpolig tapijt.

Nieuwsgierig loop ik op een koude winterdag in 2009 het Middengebied in. Watersnippen vliegen op, en een Houtsnip, en nog een, en nog vier, en nog tien, ja tien

Landing en loopspoor van een Houtsnip

tegelijk! Dat is wel het laatste, wat je verwacht. Na een paar honderd meter staat de teller op 73 Houtsnippen. Dat gelooft vast niemand. Toch ben ik zeker genoeg en stel SOVON op de hoogte. Ze geloven me direct en dit mag niet onopgemerkt blijven. Met hulp van Fred Hastings

staat twee maanden later mijn eerste korte bijdrage in 'Limosa', een landelijk blad voor vogelonderzoekers. Vol goede moed een week later op herhaling. Geen sneeuw meer, geen Houtsnippen meer, op een verdwaalde achterblijver na. Wat is er gebeurd? Vragen te over.

Even zoeken en maar prikken naar de regenwormen

Een jaar later opnieuw sneeuw en ijs; op naar het Middengebiet! Iedere week meer sneeuw en meer Houtsnippen. Uiteindelijk op 13 januari ruim 100! De nacht ervoor heeft het flink gesneeuwd. Verse sporen blinken in de ochtendzon, meanderende loopsporen aangevuld door priksporen. Dat moet van de Houtsnippen zijn. Sommige sporen starten met een kuiltje in de sneeuw, daar is ie geland. Dat wil je dan weleens zien. Dus samen met Maaïke, gewapend met kijker, in het donker naar het Middengebiet. Spannend, dat wel. Het is opvallend licht door de weerkaatsing van de sneeuw. Vanaf de Nieuwe Zeeweg tuur ik over de velden. Ja daar loopt er één! en daar nog drie, 17, 49, 61 ! Je gelooft je ogen niet en je wilt het delen. Algemeen bekendmaken is link, je ziet de nieuwsgierigen al achter de vogels aanrennen, steeds uit op een mooier plaatje. Eerst Dick en Coby Passchier gebeld. We genieten ademloos vanaf de Nieuwe Zeeweg. Rustig blijven staan, dan komen ze vanzelf wel dichterbij. En ja hoor na een tijdje lopen enkele vogels op iets meer dan tien meter bij ons vandaan. Sommige zijn op wormenjacht, rennen als een Drieteenstrandloper door de hoge sneeuw, of trekken als een Merel aan een tegenstribbelende worm. Andere zitten minutenlang roerloos tot aan hun buik in de sneeuw. Daarna samen met Jan en Lutgarde op herhaling. Het is inmiddels knap laat, dus verder maar geen mensen meer uit bed gebeld. In 2011 startte de bouw van een nieuw zwembad nét buiten het gebied. Mooi, dan blijft het paradijsje nog wel even bestaan. Maar dat was buiten de waard gerekend. De gemeente Noordwijk vond het nodig om het oude

Bollenbadterrein gelijk maar even schoon te maken. Nodeloos, weggegooid geld. Weg omgevallen bomen, weg ondergroei, weg Houtsnippen. Gelukkig bleef het voormalige volkstuincomplex buiten deze ingreep. Maar de natuur herstelde zich wederom. Er volgden weer een paar koude winters, en de Houtsnippen keerden terug. Niet meer in die hoge aantallen maar het genieten herstelde langzaam. Intussen komt er een patroon naar voren in de jaarlijkse houtsnippen-influxen. Bij invallende vorst en vooral sneeuwval nemen de aantallen toe. Bij invallende dooi zijn de vogels weer snel verdwenen.

De winters worden gemiddeld zachter. waardoor steeds meer Houtsnippen besluiten om niet meer door te vliegen naar hun traditionele overwinteringswintergebieden in Engeland en West-Frankrijk. Als koning winter dan toch toeslaat gaan zij alsnog op de wieken, maar een deel vliegt dan kennelijk niet meer de Noordzee over. Hoeveel Houtsnippen dit noodlottig wordt is niet bekend. Wel constateerde Fred Koning dat in dergelijke winters veel meer Houtsnippen worden geslagen door Haviken. Een moddervet buitenkansje.

Inmiddels ontdekt ook Casper Zuyderduyn het gebied. Deze geduldige soortenkenner vindt er vele zeldzaamheden zoals de Dwerggors en de Grauwe Klauwier.

Maar dan heeft de crisis zijn langste tijd gehad. De gemeente Noordwijk en de projectontwikkelaar ontwaken uit hun slaap en zitten weer samen aan tafel. Die 'miljoenenschade' moet de wereld uit. De plannen worden aangepast. Alleen nog maar laagbouw, luxe villa's en twee-onder-een-kappers. Alle moeite en protesten vanuit de Prins Hendrikweg zijn voor niets geweest. Dan kunnen die lelijke exoten en peperdure schermen langs één van de mooiste weggetjes in Noordwijk dus gewoon weer verdwijnen.

En zo is de crisisnatuur net zo geruisloos verdwenen als hij is gekomen. Maar de mooie herinnering blijft.

Op naar de volgende crisis(natuur)!?

Meanderend spoor van een Houtsnip in de sneeuw

Wat groeide hier volgens de Flora Leidensis?

Jelle van Dijk

Over de vogelstand rond Noordwijk in de negentiende eeuw zijn we goed geïnformeerd dankzij jagers als Abraham en Frits Verster van Wulverhorst en Hendrik Willem de Graaf. De vele vogels, die zij in onze omgeving schoten, werden keurig geprepareerd en zijn heden ten dage nog te zien in Naturalis. Zie hiervoor hoofdstuk 2 in ons vogelboek *Tussen tulpen en de zee* uit 2011.

Maar ook over de plantengroei uit die tijd is het een en ander bekend. Wat onze omgeving betreft is het boek met de titel *Flora Leidensis* een rijke bron van informatie. In de *Flora van de Duin- en Bollenstreek*, uitgegeven in 1994, heeft Wim Kuijper daar in zijn bijdrage ook al op gewezen. Hij noemt met name de vele akkeronkruiden, die toen tussen het koren en het vlas op de akkers rond Rijnsburg te vinden waren. Maar in de *Flora Leidensis* gaat het ook over duinen, wegen, kanalen en sloten. Dankzij de soorten, die in dit boek genoemd worden, kunnen we ons enigszins een beeld vormen van het landschap, zoals dat er in de eerste helft van de negentiende eeuw heeft uitgezien.

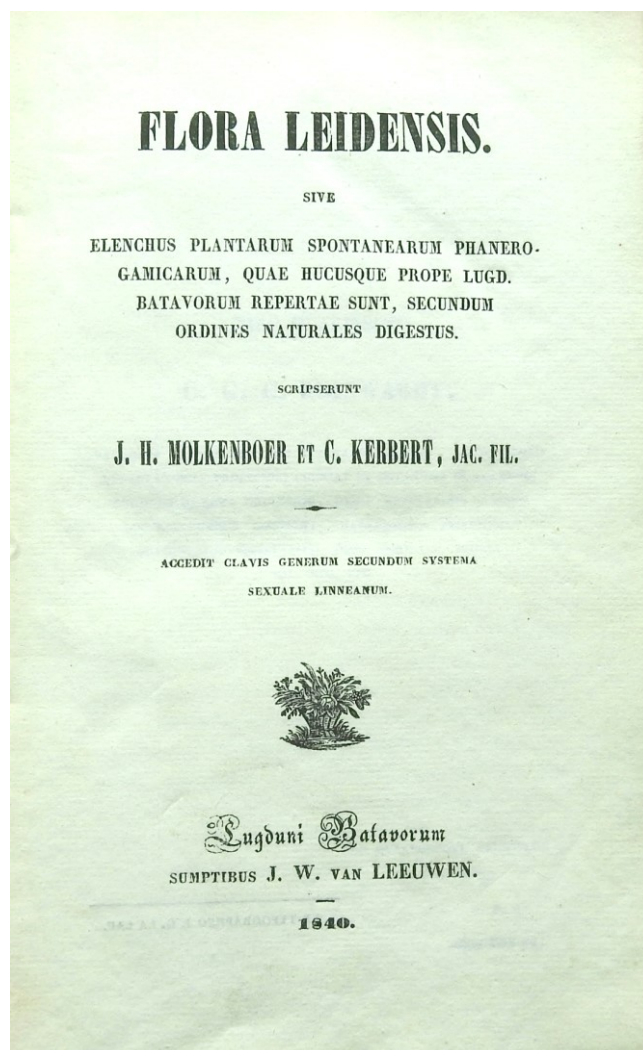
Oude plantennamen

De *Flora Leidensis* verscheen in 1840 bij de Leidse uitgeverij J.W. van Leeuwen. Het boek geeft een systematisch overzicht van alle plantensoorten, die in die tijd uit Leiden en omgeving bekend waren. Het boek is geheel in het Latijn geschreven met uitzondering van de passages, waarin verteld wordt waar de desbetreffende plant te vinden is.

Dankzij de bibliotheek van Kees Verwey was ik in de gelegenheid een origineel exemplaar uit 1840 ter hand te nemen. Al heel snel merk je dan, dat veel wetenschappelijke namen uit die tijd je niets meer zeggen. Door nieuwe inzichten in de botanische systematiek zijn veel plantennamen in de loop der tijden één of meerdere keren gewijzigd. Gelukkig heb ik nog steeds de *Flora van Nederland*, zestiende druk (Heukels - Van Ooststroom 1970) in mijn bezit. Van Ooststroom heeft velen aan zich verplicht door bij vrijwel elke soort ook de oude Latijnse naam (of namen) te noemen. Hierdoor was het mogelijk om bij vrijwel elke oude Latijnse naam in de *Flora Leidensis* te achterhalen om welke soort het eigenlijk gaat. Na al heel wat uurtjes met het oude boek van Kees Verwey aan de slag geweest te zijn, typte ik maar eens de boektitel in op mijn computer. Wat bleek, het gehele boek is gewoon digitaal op het internet te raadplegen. Wel zo prettig, want dan is ook de lettergrootte aan te passen. En nog een groot voordeel, door de zoekterm "flora leidensis noordwijk" te gebruiken, krijg je alle passages te zien waarin Noordwijk wordt genoemd. Op deze manier werd het een stuk eenvoudiger om in dit boek van 390 pagina's informatie over de Noordwijkse flora terug te vinden.

Schrijvers

In de *Flora Leidenis* is een ongelooflijke hoeveelheid kennis samengebracht. Niet alleen over de planten zelf, maar ook over de plaatsen, waar die planten waren

Titelblad van de Flora Leidensis

aangetroffen. Dat is des te opmerkelijker, omdat zowel Molkenboer als Kerbert in het jaar van de uitgave pas 24 jaar oud waren. Het moet een ongelooflijke klus zijn geweest zoveel detailinformatie te verzamelen en te ordenen.

Julian Hendrik Molkenboer (1816-1854) was de bekendste van het tweetal. Hij was in 1845 een van de oprichters van de Nederlandse Botanische Vereniging en beheerde enkele jaren het nationale herbarium. Met dat herbarium was in 1829 begonnen en de gedroogde planten werden toen in Brussel bewaard. Toen de Belgen in 1830 in opstand kwamen en een onafhankelijk België proclameerden, haalde Von Siebold, die zijn Japanse herbarium ook in Brussel had ondergebracht, als de wiedeweerga alle planten terug naar Nederland. Dat werd het begin van het Rijksherbarium in Leiden. Molkenboer was ook een vooraanstaand bryoloog (mossendeskundige). Hij schreef boeken over de mosflora van Java en Suriname. Coenraad Kerbert (1816 - 1857) was arts in Koog a/d Zaan en was daarnaast een kundig botanicus, die ook over planten publiceerde.

Joodse begraafplaats Katwijk a/d Rijn

Omgeving van Katwijk

Bij het vermelden van vindplaatsen bij de diverse soorten is er geen plaats, die zo vaak wordt genoemd als Katwijk. Blijkbaar was dat een aantrekkelijk oord met een grote rijkdom aan bijzondere soorten. Bovendien was Katwijk vanuit Leiden voor wandelaars eenvoudig en vrij snel te bereiken. Tegenwoordig kijken wij daar wat anders tegen aan, maar in die tijd was een wandeling van 25 km op een dag heel normaal. Begin twintigste eeuw vertellen Heimans en Thijssse over wandelingen door de Achterhoek en Zuid-Limburg, die uren duurden en gemakkelijk de 20 km overtroffen.

Wat maakte Katwijk in die tijd zo interessant voor de Leidse botanici? Het zal ongetwijfeld te maken hebben gehad met de nieuwe uitwatering, die in 1807 gereed was gekomen. Hiervoor was heel wat graafwerk verricht en de nieuwe oevers vormden vermoedelijk rijke vindplaatsen van bijzondere soorten. Opvallend vaak wordt de omgeving van de gradeermachine genoemd. Achter het nieuwe stoomgemaal was in 1826 een installatie gebouwd om zeewater in te dikken tot pekkel. Dit pekkelwater werd in schuiten naar de Leidse Zoutkeet aan de Oude Vest vervoerd. Hier werd zout geproduceerd voor de kaasboeren in de Leidse regio. De Katwijkse gradeermachine heeft dienst gedaan tot 1851. Hierna werd het zeewater vanuit Katwijk rechtstreeks naar Leiden vervoerd. Pas in 1951 stapte de Leidse onderneming over op zout uit Boekelo.

Bij de Katwijkse gradeermachine werd zeewater door een paar windmolentjes omhoog gepompt om daarna langs een muur van takken naar beneden te druppelen. Het opvangen pekkelwater had een veel hoger zoutgehalte dan het opgepompte zeewater. Hoe zoiets werkt, is heden ten dage nog te zien in Duitse Kurorte, zoals Bad Salzingen en Bad Salzuflen, waar uitgebreide "Gradierwerke" in stand worden gehouden. Onze oosterburen zijn overtuigd van de heilzame werking van het opsnuiven van zilte lucht. Hierdoor zijn in menig Kurort nog grote Gradierwerke te vinden.

Een locatie, die ook veel aandacht in de *Flora Leidensis* krijgt is het Orchis-land, gelegen bij de gradeermachine. Het is vermoedelijk een laag gelegen stuk grasland in de Hoornespolder geweest. Blijkbaar waren er plekken, die regelmatig plasdras stonden, want er groeiden veel Dotterbloemen. Ook de Grote ratelaar was er zeer talrijk. Verder groeiden hier bijzondere soorten als Breedbladige

orchis, Harlekijn en Blauwe knoop. Opvallend is dat voor de omgeving van het Orchis-land ook enkele zoutminnende planten worden genoemd, zoals Melkkruid en Schorrenzoutgras. De nabijheid van de gradeermachine zal hierbij vermoedelijk een rol hebben gespeeld. De derde Katwijkse locatie, die vaak wordt genoemd, is het "Joden kerkhof" en omgeving. Deze begraafplaats in Katwijk a/d Rijn, gelegen aan de Rijnstraat vlakbij de N206, is nog steeds als begraafplaats in gebruik. Het zal hierbij niet zo zeer om de flora op deze kleine begraafplaats zijn gegaan als wel om de plantengroei in de nabije omgeving met lage duintjes, de oevers van het Mallegat en de oevers van het nieuwe uitwateringskanaal. Zo worden voor deze omgeving Grote bremlaap, Goudhaver en Geoord helmkruid genoemd.

Akkers bij Rijnsburg

De hogere gronden rond Rijnsburg, te danken aan de oeverwallen die de Rijn vormde, werden in vroeger tijd vooral gebruikt voor akkerbouw. Aan de Noordwijkse kant begonnen die akkers voorbij de brug van de Herenweg over de Maandagse Watering. Gebieden als Trappenberg-Kloosterschuur en Middelmors kenmerkten zich in die tijd door uitgestrekte graan- en vlasakkers. Deze situatie bestond nog rond 1915 toen de jonge Jan Verwey naar het lyceum in Leiden ging en bij Rijnsburg Kwartels in het koren hoorde roepen.

Handjesereprijs (Brummen 2015), vroeger op de akkers bij Rijnsburg

In de *Flora Leidensis* worden veel akkeronkruiden genoemd, die we tegenwoordig alleen nog kunnen vinden in speciale akkerflora-reservaten van Staatbosbeheer en Natuurmonumenten. In de moderne akkerbouw is vrijwel al het onkruid verdwenen door het gebruik van onkruidverdelgers en 'gewasbeschermingsmiddelen'. In de korenvelden bij Rijnsburg waren uiteraard veel Korenbloemen en verschillende soorten klaprozen te vinden. Maar ook ging het om nu zeldzame soorten als Ruw parelzaad, Akkerandoorn, Huttentut, Bolderik, Blauw walstro, Handjesereprijs, Groot spiegelklokje, Korensla en Wilde weite.

Duinen bij Noordwijk

Bij de locaties, die genoemd worden, gaat het herhaaldelijk over de duinen tussen Katwijk en Noordwijk, nu Coepelduynen geheten. Vooral aan de Katwijkse kant lagen toen kleine duinakkers, waar aardappelen en groenten werden geteeld. Bij deze akkertjes waren Pastinaak en Kleine steentijm niet zeldzaam. Deze soorten zijn ook nu nog volop in dit duingebied te vinden. Bijzonder talrijk was de Aardkastanje, een plant, die vermoedelijk in die tijd ook gekweekt werd vanwege de kleine wortelknolletjes. Nu is er nog slechts één plekje waar enkele planten van deze soort standhouden. De Kleine bevernel en de Beemdkroon worden ook voor de Coepelduynen genoemd en deze soorten zijn daar ook nu nog te vinden. Dat geldt helaas niet voor het Rozenkransje. In de Zuid-Hollandse duinen is nog slechts één kleine groeiplaats in Meijndel bekend.

De Zeewolfsmelk stond bij de uitwatering en ook "in de barre zeereep tussen Katwijk en Noordwijk". Aardig te vermelden is, dat deze soort na lange afwezigheid nu weer in deze zeereep te vinden is. De Kruisdistel was in die tijd ook bij Noordwijk te vinden, maar heeft zich hier niet kunnen handhaven.

Ook het Langeveld wordt in de *Flora Leidensis* enkele keren genoemd. Daar moeten bijzonder fraaie duinvaleitjes gelegen hebben, gelet op de genoemde groeiplaatsen van Harlekijn, Honingorchis en Slanke gentiaan.

Slanke gentiaan (Ijmuiden 2016), vroeger groeiend in het Langeveld

Andere locaties

De schrijvers van de *Flora Leidensis* zijn soms heel nauwkeurig in het aangeven van bepaalde groeiplaatsen. Zo wordt Sikkelklaver aangetroffen "tegen een dijkje bij de koornmolen van Noordwijk binnen". Het Scherprkuid, een akkeronkruid, dat nu vrijwel uitgestorven is in ons land, groeide "Te Noordwijk binnen aan de Zeestraat bij een bruggetje". Het Rossig fonteinkruid was te vinden "bij Noordwijkerhout dicht bij de woning van J. Duivenvoorden".

In het gebied tussen Lisse en De Zilk bevond zich begin negentiende eeuw een groeiplaats van Moerasgamander. Deze soort is nu nog slechts van één plaats in Nederland bekend.

Groot glaskruid (Warmond 2016), al 200 jaar op dezelfde plaats

Bijzonder is ook de groeiplaats van het Groot glaskruid. Molkenboer & Kerbert noemen het muurtje rond de kerkruïne van Warmond als groeiplaats. Deze groeiplaats bestaat nog steeds en is dus zeker al zo'n 200 jaar oud! De Kleine lisdodde was begin negentiende eeuw vooral langs de trekvaart te vinden. Deze oevers vormen anno 2017 nog steeds de enige groeiplaats in onze regio.

Uit het voorgaande blijkt, dat je bij het doornemen van de *Flora Leidensis* regelmatig van de ene verbazing in de andere valt. Aan de ene kant sta je verbaasd over de soorten die hier toen te vinden waren en nu geheel verdwenen zijn. Aan de andere kant is het verheugend om te kunnen vaststellen, dat bepaalde soorten zich eeuwenlang op bepaalde plaatsen kunnen handhaven.

Moerasgamander (Voorne 2015), vroeger tussen Lisse en De Zilk groeiend

Waarnemingen januari, februari, maart 2017

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Zeldzaam

Zelden deden tegelijkertijd zoveel zeldzaamheden Noordwijk aan als in dit kwartaal. Terugbladerend naar dezelfde periode vorig jaar was de hoofdrol toen weggelegd voor een Zeearend. Daar vloog er nu ook één van over, maar meer dan een bijrol zat er nu niet in. Een veel grotere rol hadden de langblijvers. De twee Dwerggorzen van de Achterweg en de Humes Bladkoning van Noordwijkerhout zaten er nog in het nieuwe jaar en trokken veel vogelaars naar Noordwijk. In totaal voerden 748 vogelaars dit kwartaal een waarneming in voor het Noordwijkse gebied. Van hen zagen 457 de Dwerggorzen. Vanaf 4 februari kwam er nog een extra reden bij om Noordwijk te bezoeken. Maarten Wielstra ontdekte een Siberische Taling in de Zwetterpolder. Dit was de echte hoofdrolspeler en de teller van het aantal vogelaars, die dit eindje hadden gezien, stond eind maart op 465.

Humes Bladkoning – 6 januari 2017 Noordwijkerhout © Ruwan Aluvihare

van de Lena rivier, binnen het verspreidingsgebied van de Siberische Taling. De soort stond tot voor kort te boek als bedreigd. Ooit de meest algemene eend in Oost-Azië, waren er begin jaren tachtig nog maar 20-40.000 over. Jacht was een belangrijke oorzaak. Zo schoten drie Japanners in 1947 in 20 dagen tijd 50.000 Siberische Talingen. Gelukkig gaat het recent weer goed met de soort. Met name in Zuid-Korea verschijnen tijdens de winter weer grote aantallen, zelfs meer dan 1 miljoen in 2009. En één bereikte Noordwijk. Deze had een afstand van minimaal 5000 km afgelegd. Dit is pas de 13e keer dat de Siberische Taling in Nederland is gezien en de eerste keer voor Noordwijk. De vogel was een eerstejaars man en een prachtige eend om te zien. Je denkt dat je hem er zo uitpikt tussen de andere eenden in de polder. Dit bleek in de praktijk tegen te vallen. Zat hij eerst nog regelmatig redelijk zichtbaar bij de Noordwijkerhoek, later hield hij zich diep in de polder op. Hier bleef hij tot in elk geval het einde van de maand. In de kleine slootjes was hij meestal niet te zien. Er zat voor de vogelaars niets anders op dan te wachten tot hij de kant op kwam om samen met de Smienten te grazen in het weiland. Hij had er zo weken onopgemerkt kunnen zitten!

Siberische Taling 5 februari 2017 Polder Hoogeweg ©René van Rossum

Lammergeier

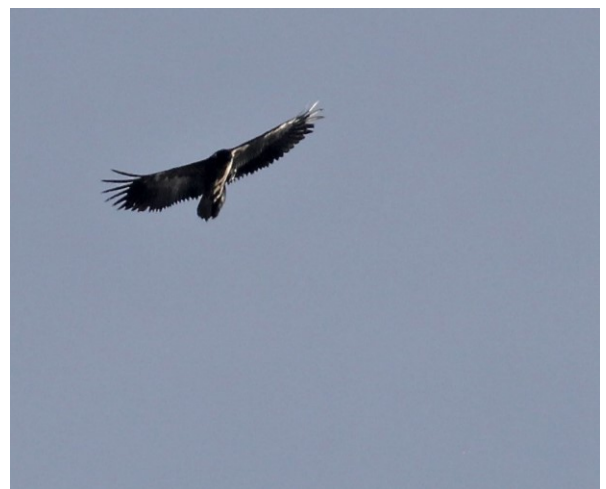
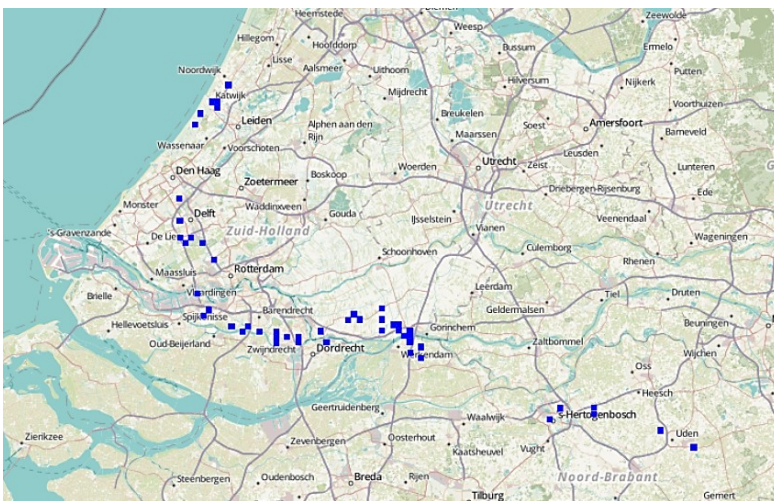

Lammergeier 12 maart 2017 Katwijk © Reinder Genuit

Gaat daar nou een Zeearend? Ja, geweldig! Reinder Genuit en ik waren erg blij met deze verrassing boven ons hoofd toen we op 12 maart een bezoekje brachten aan de plek van de Dwerggorzen. Maar wacht die andere, wat is dat? Het duurde even voordat het doordrong dat we niet alleen een Zeearend, maar ook een Lammergeier in beeld hadden! De vogels vloog naar zuid, richting Katwijk, recht op één van de grootste concentraties vogelaars van Nederland af. Dat was dus snel bellen en de app groepen inseninen. Een paar wisten hem gelukkig op te pikken. De gelijktijdige verschijning van de Zeearend, die een westelijker koers over Katwijk aanhield gaf wel veel verwarring. Daarna kon de vogel over Rijswijk, Delft tot aan Rotterdam gevolgd worden. De volgende ochtend trok het spoor verder richting het zuidoosten en was de vogel tot in Noord-Brabant te volgen.

Dit was niet de eerste Lammergeier voor Noordwijk. In 1998 was er al één langs gekomen die had gebivakkeerd in de Coepelduynen en vervolgens door Ees Aartse boven de AWD was gezien. Dit was een vogel van een herintroductieproject, uitgezet in Oostenrijk en individueel herkenbaar aan de gebleekte slagpennen. Of vogels met een oorsprong uit herintroductie op de officiële Nederlandse lijst van vogels mogen, is al een tijdje een punt van discussie. Hebben de vogels door hun historie van gevangenschap wel een natuurlijk gedrag dat hen naar Nederland zou kunnen leiden? Op het zelfde moment waarop er weer een Lammergeier over Nederland vloog, zat de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) er die middag over te vergaderen in hun wintervergadering. Aanleiding was de Lammergeier die in mei 2015 op de Sallandse Heuvelrug was gezien. Bij dat geval waren er veel aanwijzingen voor een in het wild geboren vogel. De CDNA kwam die middag tot de conclusie dat ook de Sallandse vogel een herintroductie-achtergrond moest hebben en er dus officieel nog geen Lammergeier op de Nederlandse lijst stond. De overlevende, oorspronkelijk wilde, populatie Lammergeieren in Europa zit in de Pyreneeën. Deze vogels zijn honkvast en komen nooit de bergen uit. In de Alpen wordt de Lammergeier weer geherintroduceerd. Deze vogels blijken veel meer zwervgedrag te vertonen en begeven zich ook af en toe in het laagland. Dat betekent dat de vogels die tot Nederland afdwalen allemaal hun origine in de Alpen moeten hebben en afstammen van de herintroductie. Maar hoe zat het met de 'Noordwijkse' Lammergeier? De foto die Reinder had gemaakt, maakte het meteen al spannend. Geen gebleekte pennen, maar wel een afgebroken slagpen. Dit was de vogel die eerder dit jaar in Duitsland was gezien. Ook dit was zeer waarschijnlijk een in het wild geboren tweedeaars vogel. Bij zijn verblijf in Duitsland was al veel gedocumenteerd, dus mogelijk is de herkomst uiteindelijk goed te herleiden. Overigens heeft de vogel nog niet genoeg van het zwerven, want 30 maart dook hij weer op, op het Duitse Waddeneiland Wangerooge. Een Lammergeier samen met een Zeearend, zomaar over Noordwijk, wie had dat kunnen denken.

Route van de Lammergeier op 12 en 13 maart 2017

Lammergeier 12 maart 2017 Katwijk © Reinder Genuit

Burgemeesters

Alsof het nog niet genoeg was, kwam er dit kwartaal ook een niet eerder vertoonde influx van Grote en Kleine Burgemeesters op gang. De noordwesterstorm van 4 januari had overwinteraars vanaf de noordelijke Noordzee een duwtje in de rug gegeven en hen op de Nederlandse stranden doen belanden. Daar vonden ze een rijk gedekte tafel. De storm had opnieuw schelpdieren losgewoeld en het strand lag vol met zwaardschede en zeesterren. Van 11 tot 13 januari was er, dankzij harde westenwind, opnieuw een grote aanvoer. Duizenden meeuwen deden zich hier aan tegoed, waaronder een aantal Grote en Kleine Burgemeesters. De Grote waren in de meerderheid. Op basis van de

foto's en de individuen die daar op te onderscheiden zijn, hebben minimaal 11 vogels de stranden tussen de Katwijkse Uitwatering en de provinciegrens bezocht. De eerste landde 8 januari op het strand bij Nora. Vooral op het strand tussen Katwijk en Noordwijk waren ze vervolgens goed te vinden. Op 14 januari zaten hier zelfs drie vogels bij elkaar. Mogelijk waren het er meer: op de foto's van die dag zijn zelfs 5-6 verschillende vogels te onderscheiden. Vrijwel alle Grote Burgemeesters die onze stranden bereikten, waren tweede kalenderjaar vogels. Op het strand van Nora bivakkeerde van 22 januari t/m 2 februari ook een derde kalenderjaar vogel. Een andere derde kalenderjaar, eerder gefotografeerd in IJmuiden, was even aanwezig op 5 maart. Bij de Kleine Burgemeester ging het om minimaal 4 verschillende vogels. Ook bij deze was de eerste waarneming van het strand bij Nora. Van 14 t/m 17 februari zaten twee Kleine Burgemeesters op het strand voor de Coepelduynen. Vanaf 3 februari verscheen daar een andere, lichte vogel die de hele maand februari en maart bleef.

Grote Burgemeester 13 januari 2017 Katwijk aan Zee – strand ©René van Rossum

Grote Burgemeester 16 januari 2017 Katwijk aan Zee ©Fred Klootwijk

geworden van de vogelgriep epidemie van deze winter. Dat lot lijkt de Zuid-Hollandse vogels bespaard gebleven.

Eind januari was het zeebanket voor de meeuwen ten einde en spoelde er weinig vers materiaal meer aan. De aantallen meeuwen liepen toen snel terug. Opvallend genoeg bleven juist de burgemeesters hangen. Ze volgden de lokale meeuwen niet naar alternatieve voedselbronnen. Het strand van Scheveningen leek een verzamelpunt. Hier zaten op 27 januari 8 Grote Burgemeesters en 5 Kleine Burgemeesters. Uit het noorden van het land kwamen tegelijkertijd berichten van dode Grote Burgemeesters, in totaal 13. De stranden lagen daar niet zo vol met schelpdieren als die van Zuid-Holland, dus misschien hadden deze vogels last van voedselgebrek. Het lijkt er op dat daarnaast vogelgriep een rol kan hebben gespeeld. De Grote Burgemeesters pikten aan dode vogels en mogelijk zijn ze op deze manier besmet. Ook Grote Mantelmeeuwen zijn zo slachtoffer

N.B. Voor deze tekst is dankbaar gebruik gemaakt van het artikel van Vincent van der Spek op de Dutch Birding website - GullFest Holland 2017: een burriefestijn.

Maandoverzicht

januari

Na een serie van zachte januarimaanden was deze maand weer vrij koud. De westelijke stroming van de eerste twee weken leverde een noordwesterstorm op 4 januari, gevolgd door een westerstorm van 11 tot 14 januari. De laatste bracht ook veel neerslag in een verder vrij droge maand. De tweede helft van de maand ging de wind meer naar het oosten en was het rustig winterweer.

Geelgors 5-1-2017 Polder Hoogeweg ©Jan Wierda

Humes Bladkoning was t/m 15 januari aanwezig in bij de sportparken van Noordwijkerhout (RG ea). Op 12 januari zat hier ook een **Tijftjaf** (CR) en regelmatig ook een **Vuurgoudhaan** (RG ea). Het zachte winterweer was gunstig voor overwintelaars. In de Elspeesterpolder overwinterde een vrouw **Roodborsttapuit** (JW FK) en langs de Achterweg een paartje (MD FK). De **Grote Gele Kwikstaart** lijkt goed hersteld van eerdere koude winters, met overwintelaars op minimaal 9 plekken.

Op 8 januari zat er een **Velduil** in de Elspeesterpolder (FK). Op 27 januari vloog er een **Blauwe Kiekendief** in de Coepelduynen (JHa). Bij de Binnenwatering zat op 16 januari een **Oeverpieper** (AM). Op de vijver van Nieuw-Leeuwenhorst verbleven op 22 januari 159 **Wintertalingen** (HV).

Langs de zeetrek hut vloog op 11 januari een **Noordse Stormvogel** (HS). De volgende dag streek een **Grote Jager** er even neer en werd na het opvliegen lastig gevallen door een **Slechtvalk** (JD). **Grote Zee-eenden** waren opvallend algemeen, met o.a. 4 op 3 januari (HV).

Duizenden meeuwen waren afgekomen op de aangespoelde schelpdieren, met 7858 **Zilvermeeuwen** en 1256 **Stormmeeuwen** tussen Noordwijk en de provinciegrens op 31 januari (HV). Hier liepen ook 435 **Drieteenstrandlopers** tussen (HV).

Op 5 januari was er al de eerste waarneming van een **Atalanta** (SG).

In Polder Hoogeweg bij Noordwijkerhoek zat een mooie groep van 16 overwinterende **Geelgorzen**, ontdekt door Jan Wierda op 4 januari en aanwezig tot in maart (JW). Vlakbij zat ook een grote groep van 100 **Holenduiven** (JE).

Op braakliggend terrein in de Bronsgeest overwinterde een groep **Kneuen**, met 19 op 27 januari (CZ). Op het braakliggend terrein bij de **Dwerggorzen** overwinterden 20 **Ringmussen** (MD). Op 7 januari zat er ook een **Bokje** (RG) en op 22 januari een **Witgat** (JDo). De kwelslootjes in de Noordzijderpolder zijn ook een vaste plek voor deze soorten. Op 18 januari zat hier een **Witgat** (RG) en op 23 januari een **Bokje** (JD). In de kwelslootjes langs de Northgodreef was op 22 januari een onvolwassen **Lepelaar** aan het voedselzoeken. De vogel droeg kleurringen en was in juli 2016 in de kolonie van De Schorren op Texel geringd (CZ JD). Op 10 januari sliepen er 92 **Halsbandparkieten** op de slaapplek langs de Northgodreef (BR).

Van 25 t/m 31 januari zaten er 1-3 **Pestvogels** in de wijken Grashoek en Duinpark (MH RJ ea). De

Lepelaar 22-01-2017 Noordwijk ©Casper Zuyderduyn

februari

In de eerste week van februari trok de wind verder door naar zuidwest en bracht zacht weer. Van 8 tot 10 februari zorgde een noordoostenwind voor kouder winterweer. Daarna kreeg de zuidelijke stroming weer de overhand en werd het op de 15° zelfs voorjaarsachtig. De tweede helft van de maand was relatief nat, met nog een noordwesterstorm rond 23 februari.

Op 1 februari vloog een **Ooievaar** over Polder Hoogeweg (CZ). Op 24 februari verscheen het broedpaar van de Bronsgeest voor het eerst op het nest, en was ook een tweede paar even aanwezig (JB RM). Op 2 februari zong de eerste

Taigaboomkruiper 18-2-2016 Willem v. d. Bergh
©Bert Beekman

Boomleeuwerik in de Noordduinen (JHa) en op 3 februari de eerste **Veldleeuwerik** bij Noordwijkerhout (HB). Van 4 t/m 19 februari verbleef er een **Taigaboomkruiper** op Willem v.d. Bergh (CZ ea). Vanaf 3 februari was er een groepje **Toendrarietganzen** aanwezig in Polder Hoogeweg (CZ). Op de laatste dag, op 12 februari, was deze groep aangegroeid tot 24 vogels (JD). Die dag vlogen er 6 **Wilde Zwanen** over Sollasi (RJ). Op 13 februari was een **Bokje** aanwezig in Polder Hoogeweg (MH). De **Velduil** werd op 17 februari weer gezien in de Elsgeesterpolder (MM). In de Hogeveense Polder verzamelden zich op 14 februari 41 **Rietgorzen** op een slaappleats (JB). De **Kleine Mantelmeeuwen** waren vroeg en al op 17 februari zaten er al 54 bij de Binnenwatering (AM). Op de soos zaten hier op 22 februari 172 **Scholeksters** (RR). Op 24 februari lag er een dode **IJsduiker** op het strand bij de AWD (JZw). Voor de zeetrekhut zwommen op 6 februari 720 **Futen** (JD). Op 22 februari trok een **Smelleken** langs (HV). Eerder vloog er al één over Klein Leeuwenhorst op 12 februari

(CZ). In Rijnsoever Katwijk scharrelde op 28 februari een **Zwartkop** rond (PD).

Het zachte weer wekte al vroeg vlinders uit hun winterslaap met op 2 februari een **Atalanta** (AR) en op 16 februari een **Dagpauwoog** (GB).

Roodborsttapuit 11-02-2017 Voorhout - Elsgeesterpolder © Ed Schouten

maart

De maand maart was uitzonderlijk zacht en zonnig. Er viel weinig neerslag. De wind zat de eerste helft van de maand in de zuid- tot zuidwesthoek. Na een periode van noordoostenwind ging in de laatste week de wind weer naar zuid en kwamen de temperaturen boven de 15°C.

De 2 **Dwerggorzen** aan de Achterweg werden het hele kwartaal vrijwel dagelijks gezien (CZ ea). Op 11 maart waren ook de **Geelgorzen** in Polder Hoogeweg er nog steeds, 13 vogels sterk (RHo). Op 6 maart liepen er 6 paar **Grote Lijsters** op het grasland van Sancta Maria (JB). De **Raaf** gaat verder met het koloniseren van de duinstreek. Vanaf 7 maart verbleven er drie in de zuidoosthoek van de AWD (MT ea). Naast de **Lammergier** en de **Zeearend** (RG PS) vloog er op 12 maart ook een **Kraanvogel** over Noordwijk aan Zee en Noordwijkerhout, naar noord (CZ MW). Op 22 maart vloog er één naar zuid over Duinpark (JD) en op 24 maart 2 over de Coepelduynen (CZ). Van 10 tot 13 maart was er mooie trek van eenden langs de zeetrekthut, met op 12 maart 134 **Pijlstaarten** en 111 **Slobeenden** (JD). Niet eerder trokken er zo vroeg in de maand zoveel Slobeenden door. Op 13 maart volgden nog 884 **Smienten** en op 14 maart 2 **Zomertalingen** (JD HV). Waarnemers bij de **Siberische Taling** vonden vanaf 23 maart ook een paartje **Zomertalingen** in Polder Hoogeweg (RH). Eerder zat er al één op 11 maart in de zuidwesthoek van de polder (PL). Het frequente bezoek aan de polder leverde ook een vroege **Oeverloper** en een **Zwartkopmeeuw** op 7 maart (BB). Al op 13 maart vloog de eerste **Regenwulp** langs de zeetrekthut (JD HV) en het eerste groepje van 6 **Kluten** op 22 maart (JD). Op 23 maart trok een groepje van 11 **Kemphanen** langs (JD). Op 18 maart trok de eerste **Bruine Kiekendief** over de AWD (HBu). Op 22 en 31 maart vloog er een **Rode Wouw** over het Langeveld (RG), op 25 maart één over de Achterweg (GB CZ) en op 27 maart één langs de zeetrekthut (JD HV). Deze laatste vloog naar zuid en kon tot in Den Haag door de telposten gevolgd worden. Dit was de eerste waarneming van een Rode Wouw boven zee sinds het begin van de zeetrekellingen in Noordwijk. Op 25 maart waren 2 **Velduilen** aanwezig in de Coepelduynen (JHa). Op 26 maart vloog een **Grote Pieper** over het strand van de Coepelduynen naar noord (SG). De eerste **Tijftjaf** zong op 10 maart langs het Oegstgeestekanaal van Rijnsburg (RHo). De volgende dag zat ook de eerste **Grutto** in Polder Hoogeweg (RG). **Tureluurs** waren er al een week eerder, op 4 maart in de Elsgestepolder (JW). Daar zat ook de eerste **Rouwkwikstaart** van het seizoen (JW), elk jaar vaste prik voor de eerste week van maart. Op 4 maart was ook de eerste **Kleine Plevier** al weer aanwezig, in het Haasveld in de AWD (MK). De warme laatste week van de maand bracht een golf van vroege zomergasten. Op 27 maart vloog de eerste **Boerenwaluw** over de Noordwijkse Golfclub (MH). Over de Achterweg vloog die dag de eerste **Gele Kwikstaart** (MV). De eerste **Engelse Kwikstaart** zat al op 30 maart in de Hogeveense Polder (RG). De eerste **Fitis** zong op 29 maart in het Wolfsveld in de AWD (KV). De eerste **Tapuit** zat op 31 maart in de Coepelduynen (JH), terwijl in de AWD de eerste **Gekraagde Roodstaarten** en **Boompiepers** te horen waren (HBu). Die dag zong ook de eerste **Zwartkop** bij de ESTEC (SH).

Raaf 14-03-2017 AW-duinen - Starrenbroek © Siebe Wiersma

Ruwe Haai 14-03-2017 Strand Langevelderslag Bron: EHBZ Katwijk

Met het zachte weer van 12 maart verschenen er op verschillende plekken de eerste **Kleine Vossen** (JD ea). De eerste **Gehakelde Aurelia** vloog op 15 maart (CZ). Op 31 maart was al de eerste **Zandhagedis** actief (JHa). Op 14 maart spoelde een **Ruwe Haai** van 159 cm aan op het Noordwijkse strand. Op 30 maart was een **Rosse Vleermuis** actief aan het jagen boven de AWD (LB).

Waarnemers

AM	Annelies Marijn	JD	Jelle van Dijk	FK	Fred Klootwijk
AR	August van Rijn	JDo	Joris van Duivenvoorden	PD	Peter van Duijn
BB	Bas van der Burg	JE	Jaap Engberts	PL	P. Langmuur
BR	Bert Regensburg	JHa	Joël Haasnoot	PS	Peter Spierenburg
CZ	Casper Zuyderduyn	JW	Jan Wierda	RG	Reinder Genuït
CS	Cees Roselaar	JZw	J. Zwetsloot	RH	Ronald Honders
GB	Gijsbert van der Bent	LB	Lars Buckx	RHo	Rob Hoebe
HB	Herman vd Brand	MH	Max Hazenoot	RJ	Rob Jansson
HBu	Han Buckx	MM	M. de Munnik	RM	Rob de Mooij
HS	Hans van Stijn	MT	Marc van Til	RR	René van Rossum
HV	Hein Verkade	MV	Michel Veldt	SG	Sam Gobin
JB	Joost Bouwmeester	MW	Maarten Wielstra	SH	Sarah Humphrey

bron: www.waarneming.nl

Rode Wouw en Zwarte Kraai 27-03-2017 Berkheide Katwijk © René van Rossum

Werkgroepen

De vereniging is op verschillende terreinen actief, uiteenlopend van vogeltellingen tot het organiseren van educatieve activiteiten. In verschillende werkgroepen en commissies zijn leden van de vereniging hiermee aan de slag. Wilt u binnen één van de werkgroepen of commissies actief worden laat dat dan weten! Op deze pagina vindt u een overzicht van contactpersonen. Zij kunnen u meer vertellen over de activiteiten en op welke manier u hier aan mee kunt werken.

Jeugdnatuurclub

De jeugdnatuurclub organiseert excursies en activiteiten in het Jan Verwey Natuurcentrum speciaal gericht op de schooljeugd van 6 – 12 jaar. **Contactpersoon:** Annet de Willigen
tel: 0252-221760 E-mail: jeugdnatuurclub@strandloper.nl

Excursies

Er worden regelmatig excursies georganiseerd. De bestemming kan de omgeving van Noordwijk zijn, maar ook natuurgebieden elders in Nederland of zelfs het buitenland. Excursies worden aangekondigd in de agenda op de website. Hier wordt voor elke excursie aangegeven bij wie u zich kunt aanmelden.

Contactpersoon: Jos Zonneveld
tel:(na 18.00uur) 06-22017081 E-mail: excursies@strandloper.nl

Waddenexcursie

Contactpersoon: Ruurd Eisenga
Telefoon: 071-3618141
E-mail: r.eisenga@gmail.com

Vogelwerkgroep

De vogelwerkgroep doet onderzoek naar de vogelstand rond Noordwijk. Er worden onder andere broedvogelinventarisaties, watervogel- en zeetrekellingen uitgevoerd. Voor beginnende vogelaars worden er cursussen georganiseerd.

Contactpersonen: Hein Verkade (Tel: 071-3618865)
en Rien Sluijs (Tel: 071-3610945)
E-mail: hein.verkade@hotmail.com
E-mail: sluijsrien@hotmail.com

Broedvogelinventarisatie AWD

Contactpersoon: Leo Schaap tel: 06-53626663
E-mail: mlhjschaap@gmail.com

Paddenstoelenwerkgroep

De paddenstoelenwerkgroep bestudeert het grote aantal soorten paddenstoelen dat in Noordwijk en omgeving voorkomt.

Contactpersoon: Arie Dwarswaard
Telefoon: 025-2233466
E-mail: a.dwarswaard2@kpnplanet.nl

Mossenwerkgroep Hollands Duin

(Samen met KNNV-afd. Leiden)

De mossenwerkgroep houdt zich bezig met de mossen en korstmossen die rond Noordwijk te vinden zijn.

Contactpersoon: Jeannette Teunissen. Telefoon 071-8886585,
E-mail: KNNVLeiden5@gmail.com

Kerkuilen Werkgroep

Met het plaatsen van nestkasten hoopt de Kerkuilen Werkgroep de vestiging van Kerkuilen in de regio een steuntje in de rug te geven. **Contactpersoon:** Mariska de Graaff
Telefoon: 0252-211826; mobiel: 06-14905960

E-mail: info@mariskadegraaff.nl site: www.mariskadegraaff.nl

Waarnemingenarchief

De vereniging verzamelt sinds 1969 waarnemingen van vogels. Meer recent zijn ook zoogdieren, vlinders en andere diersoorten in de belangstelling komen te staan. Waarnemingen kunnen onder meer via de website www.strandloper.nl doorgegeven

worden. Ook kunt u contact opnemen via onderstaand e-mail adres. **Contactpersoon:** Peter Spierenburg
Telefoon: 071-4035136 E-mail: waarnemingenarchief@strandloper.nl

Coördinatie bezoek Jan Verwey Natuurcentrum

Het Jan Verwey Natuurcentrum biedt ruimte om scholen te ontvangen, lezingen te houden en educatie activiteiten te organiseren. Werkgroepen of verwante organisaties kunnen er vergaderingen houden en activiteiten organiseren. Ook is er een maandelijkse inloopochtend.
E-mail: janverweycentrum@strandloper.nl

Beheercommissie Jan Verwey Natuurcentrum

Voor het onderhoud van Jan Verwey Natuurcentrum wordt regelmatig beroep gedaan op klussers.

Contactpersoon: Wim Plaatzer
tel. 071-3618648 E-mail: wimplaatzer@hotmail.com

Jan Verwey bibliotheek

De vereniging heeft een verzameling boeken op het gebied van vogels en natuur. Aan de basis van de verzameling staan de boeken die Jan Verwey aan de vereniging heeft nagelaten. Regelmatig worden er nieuwe boeken en naslagwerken aangekocht. **Informatie over uitleen:** Marian Zijdeveld
Telefoon: 071-3612726

Educatie Werkgroep

De Educatie Werkgroep coördineert de educatieve activiteiten van de vereniging zoals het scholenbezoek, de jeugdexkursies, het Herfstnatuurspel en de informatievoorziening in het Jan Verwey Natuurcentrum.

Contactpersoon: Annet de Willigen Tel: 0252-221760
E-mail: janverweycentrum@strandloper.nl

Lezingen

Van september t/m november en van januari t/m maart wordt er elke laatste vrijdagavond van de maand in het Jan Verwey Natuurcentrum een lezing gehouden over uiteenlopende natuuronderwerpen.

Contactpersonen: Petra Sonius en Jaap Eisenga
Telefoon: 0643490125 E-mail: lezingen@strandloper.nl

Natuurbeschermingszaken

De vereniging volgt de ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de natuur en het landschap in Noordwijk en omgeving. Zo nodig wordt door middel van bijvoorbeeld inspraakreacties actie ondernomen. Activiteiten worden gecoördineerd met verwante organisaties in het Milieuoverleg Duin- en Bollenstreek.

Contactpersoon: Jaap Eisenga Telefoon: 0643490125
E-mail: voorzitter@strandloper.nl

Redactie De Strandloper en Website

Het verenigingsblad De Strandloper verschijnt vier maal per jaar. De website geeft een actueel overzicht van wat er gebeurt in de vereniging.

Op de website is onder andere een agenda van activiteiten opgenomen en een rubriek met recent vogelnieuws.

Contactpersoon: Kees Erkelens
Telefoon: 071-3614143 E-mail: redactie@strandloper.nl

Facebookpagina

Contactpersoon: Franciska Faber
E-mail: franciska.faber@kpnmail.nl

Ledenadministratie

Aanmelden nieuwe leden:

Robert Sluijs
Telefoon: 06-47114354 E-mail: penningmeester@strandloper.nl

Uw grafisch dienstverlener

...zowel particulier als zakelijk

Multicopy Katwijk/Noordwijk

De Scheysloot 3, 2201 GN Noordwijk

T 071 408 10 03

E katwijk@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/katwijk

Multicopy Den Haag Forepark

Oder 18, 2491 DC Den Haag

T 070 301 301 0

E forepark@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/forepark

multicopy the
communication
company

**TELEVISIE- EN RADIO SPECIAALZAAK
KOELKASTEN EN WASAUTOMATEN**

Joop Faase BV
Prins Bernhardstraat 90
2202 LR NOORDWIJK

T 071 - 361 35 58

F 071 / 362 03 92

E joopfaase@wanadoo.nl

beddenspecialist
VERKADE

V. Limburg-Stirumstraat 38 2201 JP Noordwijk 071 3612661
www.beddenspecialist.nl/verkade

LinLux

ANTIQUARIAAT

Moby Dick

*gespecialiseerd
in natuurboeken*

Schoolstraat 31
2202 HD Noordwijk
Tel. (071) 361 94 98

www.mobydicknoordwijk.nl

BESCHERM DE DUINEN

Stichting Duinbehoud geeft 4x per jaar het magazine DUIN uit, met foto's, artikelen en wetenswaardigheden over de duinen. Actuele duinberichten worden regelmatig op de website geplaatst. Hier kunt u zich ook aanmelden als donateur en onder andere gratis een digitaal nummer van DUIN downloaden.

WWW.DUINBEHOUD.NL

www.strandloper.nl

DE BESTE Boekverkooper
van Nederland

**Online boeken
bestellen?
Sta achter je
Noordwijkse
boekhandel en ga
naar onze webshop**

www.boekhandelvandermeer.nl

Vandaag besteld en morgen
overal in Nederland
thuis bezorgd.

L Boekhandel van der Meer
Libris Noordwijk > www.boekhandelvandermeer.nl

HEERLIJK UITWAAIEN AAN DE KUST

Natuur bij u in de buurt

Steun natuur en landschap:

Zuid-Hollands Landschap

→ WWW.ZUIDHOLLANDSLANDSCHAP.NL